

خودآگاهی و تاریخ پژوهی

○ خودآگاهی و تاریخ پژوهی (یادنامه استاد عبدالهادی حائری)
○ برگزارکننده: مؤسسه توسعه دانش و پژوهش ایران و گروه تاریخ دانشگاه‌های تهران و دانشگاه فردوسی مشهد
○ ناشر: دانشگاه تهران، مؤسسه توسعه دانش و پژوهش ایران، چاپ اول، اسفند ۱۳۸۰، ۵۲۸ ص، ۲۶۵۰ تومان

در مهرماه ۱۳۷۹، همایش بزرگداشت زنده‌یاد دکتر عبدالهادی حائری، از سوی «مؤسسه توسعه دانش و پژوهش ایران» و «گروه تاریخ دانشگاه‌های تهران و فردوسی مشهد»، در تهران برگزار گردید. کتاب حاضر، متن کامل مقالات ارائه شده در این همایش است که با متن سه سخنرانی آغاز می‌شود:

- ۱- دکتر قربان بهزادیان نژاد - رئیس مؤسسه توسعه دانش و پژوهش ایران - ارائه گزارش کار همایش زنده‌یاد دکتر عبدالهادی حائری.
- ۲ - سخنرانی دکتر زهرا افشار - دکترای ریاضیات، عضو هیأت علمی دانشگاه مشهد و همسر مرحوم دکتر حائری - تشکر از برگزارکنندگان همایش و خاطره‌ای از همسر مرحوم‌شان.
- ۳ - سخنرانی دکتر مهدی مسکوةالدینی - ریاست دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی دانشگاه مشهد - در قدرانی از زحمات مرحوم حائری و یاد و خاطره آن مرحوم. بخش محتوایی کتاب از سه بخش، تشکیل شده است:

- ۱- بخش مقالات ارائه شده در همایش
 - ۲- بخش مقالات تقدیم شده به همایش
 - ۳- ترجمه بخشی از مقالات دایرةالمعارف دکتر حائری.
- مقالات بخش اول کتاب به قرار زیر است:
- یادداشت‌های تاریخی افضل‌الملک زندی شیرازی / عبدالحسین حائری (برادر مرحوم عبدالهادی حائری، از کتابخانه مجلس شورای اسلامی).

- معرفت تاریخی / دکتر حسن حبیبی (معاون اول رئیس‌جمهور و عضو شورای انقلاب فرهنگی وقت)
- مهاجرت و حکومت موقت در کرمانشاه، طی جنگ جهانی اول (براساس اسناد نویافته) / دکتر منصوره اتحادیه - نظام‌مافی - (دانشیار بازنشسته گروه تاریخ دانشگاه تهران).
- پیشگامان تصحیح انتقادی متون تاریخی (با توجه به دیدگاه‌های علامه محمد قزوینی) / دکتر احسان اشراقی (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه تهران).
- عینیت اجتماعی در «علم تاریخ» و جایگاه آن در پژوهش‌های «میان‌رشته‌ای» (Inter disciplinaire) / دکتر ناصر تکمیل همایون (عضو هیأت علمی پژوهشکده علوم اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی).
- نقدی بر کتاب نخستین رویارویی‌های اندیشه‌گران ایرانی با دورویه

تمدن بورژوازی غرب / دکتر مهرداد ترابی نژاد (عضو هیأت علمی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه تربیت معلم).
 ○ نگاهی روان‌شناختی به شخصیت، افکار و آثار دکتر عبدالهادی حائری / دکتر محمدرضا جلالی (عضو هیأت علمی گروه روانشناسی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) قزوین)
 ○ دکتر حائری و منطق پویای تاریخ‌نگاری / دکتر هادی خانیکی (عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی).

○ ارزیابی نظریه دکتر حائری درباره همسازگری و ناهمسازگری در جهان اسلام / دکتر عبدالرسول خیراندیش (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه شیراز).
 ○ یاد از روانشاد استاد دکتر عبدالهادی حائری / دکتر رضا شعبانی (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه شهید بهشتی).

○ دکتر حائری و تاریخ‌نگاری فرهنگی: بینش و روش در تاریخ‌نگاری پیش از قاجار / دکتر منصور صفت‌گل (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه تهران).

○ دکتر عبدالهادی حائری و زبان و ادب فارسی / دکتر مهدی فرهنگی منفرد (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه الزهراء).

○ گفتاری در باب کتاب نخستین رویارویی‌های اندیشه‌گران ایران با دورویه تمدن بورژوازی غرب / نقی لطفی (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه مشهد).

○ مقدمه‌ای بر روش‌شناختی تاریخی نزد دکتر حائری براساس نگاه وی به تحولات قرون جدید اروپا / دکتر مسعود مرادی (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه زاهدان).

○ مقدمه‌ای بر استعمار و جامعه روستایی هند، نیمه قرن هیجدهم - نیمه قرن نوزدهم / دکتر علی‌اصغر مصدق رشتی (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه شهید بهشتی)

این بررسی نگاهی اجمالی دارد به حضور کمپانی هند شرقی انگلیس در هند از نیمه قرن هیجدهم تا نیمه قرن نوزدهم و در تلاش است تا سیاست‌های کمپانی را در ارتباط با روستاهای هند نشان دهد. و از سویی، این بررسی ارائه طرحی است برای آن نوع اندیشه‌ای که استعمار تعریف شده و تحقق یافته را به جای نفوذ و فشار امپریالیسم در جامعه دوره قاجاری ایران به اشتباه پنداشته، در نتیجه ناتوانی و کاستی‌های ناشی از تحولات درونی جامعه ایران را نتیجه مستقیم عمل استعمار کلاسیک در ایران تبیین می‌کند.

○ مفهوم آزادی در آثار دکتر حائری / دکتر محمد نظری هاشمی (عضو

هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه مشهد).

○ جایگاه کتاب تشیع و مشروطیت در ایران و نقش ایرانیان مقیم عراق در شناخت دانش پژوهان از تلقی علمای روحانی شیعه از مشروطیت / دکتر لقمان نیری دهقان (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه اصفهان).

○ مفهوم غرب، غرب زدگی و شرق شناسی در آثار عبدالهادی حائری / دکتر غلامرضا وطن دوست (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه شیراز).

○ لوطیان تبریز و مشروطیت ایران / دکتر سهراب یزدانی (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه تربیت معلم).

بخش دوم:

این بخش ظاهراً شامل مقالات تقدیم شده به همایش دکتر حائری است که به هر دلیلی، در ایام همایش ارائه نشده است:

○ جنبش مشروطیت و گفتمان «دولت - ملت» / دکتر محمدعلی اکبری (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه شهید بهشتی).

○ سیدجمال‌الدین اسدآبادی و گفتمان غرب زدگی / داریوش رحمانیان (دانشجوی دوره دکتری تاریخ دانشگاه تبریز).

○ مشعشعیان، منابع و مطالعات / دکتر محمدعلی رنجبر (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه یزد).

○ مقدمه‌ای بر آسیب شناسی انقلاب مشروطیت ایران از منظر استاد حائری در کتاب تشیع و مشروطیت در ایران / مهدی صلاح (عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه لرستان).

○ ارزیابی درس‌های خاورمیانه معاصر در دانشگاه‌های آمریکا / تالیف: L. A. Salem، ترجمه: مریم معزی (دانشجوی دوره دکتری تاریخ دانشگاه تهران).

○ پیامدهای جنگ جهانی اول: بسترهای تغییر گفتمان مشروطه خواهی / دکتر علیرضا ملائی (عضو هیأت علمی گروه تاریخ پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی).

○ بازکاوی اندیشه‌های دکتر عبدالهادی حائری درباره جهان اسلام / رجبعلی یحیایی (کارشناس ارشد تاریخ).

بخش سوم - ترجمه برخی از مقالات دایرةالمعارف اسلام و ایران: مرحوم استاد دکتر عبدالهادی حائری، از جمله محققان ایرانی به شمار می‌رود که برخی مداخل را برای دایرةالمعارف اسلام (چاپ لیدن) و دایرةالمعارف ایرانیکا نوشته‌اند. در بخش سوم کتاب، معدودی از مقالات مزبور برای آشنایی با برخی ویژگی‌های روش شناختی و نیز برداشت‌ها و نظرگاه‌های ایشان ترجمه شده است که عنوان مقاله و مشخصات منبع چاپ شده آن به قرار زیر است:

○ آزادی

Encyclopedia of Islam: supplement, New Edition, (Leiden, ۱۹۸۰), PP. ۱۰۷-۱۱۱. The

○ آقاجنی قوچانی

Encyclopaedia Iranica, ed: Ehsan London, Yarshater, Vol II, Routledge and Paul, Newyork, ۱۹۸۷, P. ۱۸۰.

○ آقاخان کرمانی، میرزا عبدالحسین

EI^۲, Supplement, ۱۹۸۰, PP. ۵۳-۵۹.

○ اشرفی اصفهانی: حاجی ملامحمد

Iranica, Vol II, PP. ۷۹۸-۷۹۹.

○ امیرکبیر، میرزاتقی خان

EI^۲, Supplement, ۱۹۸۰, PP. ۷۰-۷۱

○ امیرنظام، حسن‌علی خان گروسی

EI^۲, Supplement, ۱۹۸۰, PP. ۷۱-۷۲

○ انصاری، شیخ مرتضی

EI^۲, Supplement, ۱۹۸۰, PP. ۷۵-۷۷

○ پروجودی، حاج آقا حسین طباطبایی

EI^۲, Supplement, ۱۹۸۱, PP. ۱۵۷-۱۵۸

○ حیدرخان عمواوغلی

EI^۲, Supplement, ۱۹۸۲, PP. ۳۶۵-۳۶۶

○ خراسانی، آخوند ملامحمدکاظم

EI^۲, Vol IV, ۱۹۷۹, PP. ۶۱-۶۲

○ خوانساری، سیدمیرزا محمدباقر موسوی چهارسوقی

EI^۲, IV, ۱۹۷۸, PP. ۱۰۲۷-۱۰۲۸

○ خوانساری، سیدمحمدتقی موسوی

EI^۲, IV, ۱۹۷۸, PP. ۱۰۲۸-۱۰۲۹

○ خیابانی، شیخ محمد

EI^۲, Vol. V, ۱۹۷۹, PP. ۲۴-۲۵

○ کوچک خان جنگلی، میرزا

EI^۲, Vol. V, ۱۹۸۰, PP. ۳۱۰-۳۱۱

○ مجلسی اول، محمدتقی

EI^۲, Vol. V, ۱۹۸۵, PP. ۱۰۸۸-۱۰۹۰

○ مجلسی، ملامحمدباقر

EI^۲, Vol. V, ۱۹۸۵, PP. ۱۰۸۶-۱۰۸۸

○ میرلوحی، سیدمحمدبن محمدالحسینی

EI^۲, Vol. VII, ۱۹۹۱, PP. ۹۴-۹۵

بخش پایانی و پیوست کتاب به کتابشناسی آثار دکتر حائری، شامل فهرست کتاب‌های فارسی، مقالات فارسی، کتاب‌های انگلیسی، مقالات انگلیسی و کنفرانس‌های بین‌المللی است. فهرست اعلام صفحات پایانی را به خود اختصاص داده است.

درخاتمه شایان ذکر است که استاد دکتر عبدالهادی حائری (۱۳۱۴-۱۳۷۲ ش) در خانواده‌ای مذهبی در قم متولد شد. پس از اخذ مدرک کارشناسی الهیات از دانشگاه تهران، برای ادامه تحصیل به دانشگاه مک‌گیل (کانادا) عزیمت کرد و مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری خود را در رشته اسلام‌شناسی به اتمام رساند. پایان‌نامه دکتری استاد تشیع و مشروطیت در ایران و نقش ایرانیان مقیم عراق، در محافل داخلی و خارجی شهرت بسیاری برای ایشان به ارمغان آورد. کتاب نخستین رویارویی‌های اندیشه‌گران ایران با دورویة بورژوازی غرب از دیگر آثار پژوهشی او است که جایزه بهترین کتاب سال جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸) را به خود اختصاص داد.

استاد حائری در عمر نه‌چندان طولانی خود آثار گرانبهایی در حوزه تحولات اندیشه‌ای ایران به جای گذارد. یادش گرامی باد.